

Promemorian Förbättrad utformning av EU:s elmarknad

Energimarknadsinspektionen (Ei) tillstyrker promemorians förslag om genomförandet av vissa ändringar i EU:s elmarknadsdirektiv¹ och EU:s förnybartdirektiv².

Ei ser dock behov av vissa justeringar och förtydliganden. Ei:s synpunkter i dessa delar utvecklas närmare nedan.

Energimarknadsinspektionens överväganden

Leveransavtal (avsnitt 6)

Leveransavtal med fast löptid och pris

I promemorian lämnas förslag till genomförande av artikel 11.1 i det reviderade elmarknadsdirektivet i en ny bestämmelse i 9 kap. 22 § ellagen (1997:857). Den gäller skyldigheten för elleverantörer med mer än 200 000 leveransavtal att erbjuda slutkunder avtal med fast löptid och fast pris. Därtill bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet. I promemorian görs bedömningen att det i nuläget inte finns något skäl att införa ett sådant undantag. Ei delar inte den bedömningen.

Bakgrunden till kravet på avtal med fast pris och fast löptid är att det bör finnas ett tillräckligt utbud av erbjudanden om elavtal. Det framgår av skäl 17 i det reviderade elmarknadsdirektivet. Där anges att elleverantörerna redan har

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU (elmarknadsdirektivet) senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1711 av den 13 juni 2024 om ändring av direktiven (EU) 2018/2001 och (EU) 2019/944 vad gäller utformningen av unionens elmarknad (ändringsdirektivet). Direktiv (EU) 2019/944 i lydelsen enligt ändringsdirektivet kallas i det följande för det reviderade elmarknadsdirektivet.

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av el från förnybara energikällor (förnybartdirektivet) senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/2413 av den 18 oktober 2023 om ändring av direktiv (EU) 2018/2001, förordning (EU) 2018/1999 och direktiv 98/70/EG vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor, och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652.

reducerat sina erbjudanden, vilket har lett till att avtal om leverans med fast löptid och fast pris har blivit ovanliga och urvalet av erbjudanden har blivit begränsat. Dessa förhållanden stämmer dock inte för Sverige. I dagsläget finns det totalt 129 elleverantörer³ i Sverige varav mer än hälften, 78 företag⁴, erbjuder avtal med fast löptid och fast pris.

Av konsekvensutredningen till promemorian framgår att kravet att elleverantörerna ska kunna erbjuda avtal med fast löptid och fast pris i praktiken kommer att träffa sådana leverantörer som redan kan antas erbjuda dessa avtal, vilket innebär att förslaget inte påverkar dem. Ei vill dock framhålla att det finns elleverantörer som endast erbjuder dynamiska avtal. Ett undantag skulle kunna vara aktuellt för dessa elleverantörer. Ei anser således, till skillnad mot vad som anges i promemorian, att det finns skäl att införa undantag. Ei förespråkar därför att undantaget samt de kriterier som krävs för att få ett undantag bör framgå direkt av lag eller förordning.

Ei har i dagsläget inte tillgång till några officiella uppgifter om hur många leveransavtal respektive elleverantör har ingått, vilket försvårar möjligheterna för Ei att kontrollera efterlevnaden av det nya kravet. Ei har redan tidigare föreslagit att det ska införas en anmälnings- och rapporteringsskyldighet för elleverantörer (Ei R2023:01) då detta är en brist även i förhållande till nu gällande regelverk som ställer krav på elleverantörer med mer än 200 000 leveransavtal att erbjuda avtal med dynamiska priser.

Information till elanvändaren innan ett avtal ingås

Artikel 11.1a första meningen i det reviderade elmarknadsdirektivet föreslås genomföras genom en ny bestämmelse i 9 kap. 18 § ellagen. I bestämmelsen uppställs krav på elleverantören att tillhandahålla elanvändaren en kortfattad och lättillgänglig sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren innan ett avtal ingås eller förlängs. Elleverantören ska se till att elanvändaren lätt kan få tillgång till sammanfattningen under avtalets löptid. Ei välkomnar att samtliga avtalstyper inkluderas och att promemorians förslag därmed går längre än direktivet som endast omfattar leveransavtal med dynamiskt elpris och leveransavtal med fast

³ Totala antalet elleverantörer som rapporterat in uppgifter till Elpriskollen under januari, februari och mars 2025.

⁴ Antalet elleverantörer som under januari, februari och mars 2025 rapporterat in till Elpriskollen att de erbjuder avtal med fast löptid och fast pris.

löptid och pris. Ei anser att alla elanvändare har rätt till en sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren, oavsett vilken typ av avtal som har tecknats.

Skydd mot bortkoppling (avsnitt 9)

I promemorian lämnas förslag på en ny bestämmelse i 9 kap. 23 c § ellagen om skydd mot bortkoppling. Bestämmelsen kompletterar nuvarande reglering om skydd mot avbrytande av överföring av el till konsumenter i 11 kap. ellagen och grundar sig i artikel 28a.2 i det reviderade elmarknadsdirektivet.

Ei noterar att den nya bestämmelsen är placerad i 9 kap. ellagen, vilket innebär att den omfattas av Ei:s tillsynsansvar till skillnad från bestämmelserna i 11 kap. ellagen om avbrytande av överföring av el till konsumenter som är undantagna Ei:s tillsyn (12 kap. 1 § andra stycket ellagen).

Möjligheterna för Ei att bedriva en effektiv tillsyn kommer dock att vara begränsade. Den nya bestämmelsen innehåller ett förbud för elleverantörer att säga upp ett leveransavtal eller begära att överföringen av el till en elanvändare ska avbrytas, om grunden för uppsägningen eller avbrytandet är föremål för ett sådant klagomål från elanvändaren som inte har behandlats av elleverantören eller för tvistlösning utanför domstol. I ellagen finns regler om Ei:s befogenheter och sanktionsmöjligheter i 12 kap. 1, 2 och 3 §§. Ei får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite. Syftet med ett vite är att det ska förmå adressaten att rätta sig efter ett förbud eller åläggande. Vitets funktion är alltså endast framtidsyttande och vitet ska säkerställa att föreläggandet följs (NJA 2018 s. 833).

Promemorian saknar bedömning av om föreläggande vid vite utgör en tillräckligt effektiv, proportionell och avskräckande sanktion för den som inte fullgör sina skyldigheter enligt det reviderade elmarknadsdirektivet (jfr artikel 59.3 d i elmarknadsdirektivet). En otillåten bortkoppling kan få allvarliga och oåterkalleliga konsekvenser för den drabbade kunden som inte heller kan rättas till genom ett framtidsyttande föreläggande från Ei. Det finns därför anledning att överväga andra sanktioner än föreläggande vid vite vid överträdelse mot bortkopplingsförbudet. En lämpligare åtgärd vid överträdelse av uttryckliga förbud hade varit någon form av administrativ sanktion, inklusive sanktionsavgifter. Ei anser att det behövs en närmare analys av vilka ingripandemöjligheter och sanktioner som är mest ändamålsenliga för att uppfylla direktivets krav vid överträdelse av förbudet mot uppsägning eller bortkoppling

på grundval av omständigheter som är tvistiga och föremål för klagomålsförfaranden.

Ei har tidigare pekat på behovet av ett förstärkt skydd mot bortkoppling för elanvändare som inte är konsumenter och som idag saknar skydd mot bortkoppling (rapporten Oschyssta affärsmetoder på elhandelsmarknaden, Ei R2022:02). Ei:s erfarenheter är att hot om fränkoppling och begärda fränkopplingar i vissa fall används som en metod för att få elanvändarna att betala och att småföretag är en utsatt grupp. Ei har i den ovan nämnda rapporten pekat på behovet av ett utökat ansvar för elnäts- och elhandelsföretag i fränkopplingssituationer.

Elpriskriser (avsnitt 11)

Enligt 9 kap. 29 c § ellagen ska regeringen få meddela föreskrifter om att priset för leverans av el till elanvändare inte får överstiga vissa nivåer om Europeiska unionens råd har tillkännagett en elpriskris. Med stöd av bemyndigandet kan regeringen meddela föreskrifter om prisreglering inom de ramar som sätts av artikel 66a och ministerrådets genomförandebeslut. Ei anser att villkoren i artikel 66a bör framgå direkt av lagen eller åtminstone förarbetena.

Tillgängliggörande av information för att underlätta efterfrågeflexibilitet (avsnitt 12)

Det föreslagna bemyndigandet i 3 kap. 48 a § ellagen avser genomföra artikel 20a.1 i det reviderade direktivet om förnybar energi. Ei välkomnar krav på information för att underlätta efterfrågeflexibilitet men föreslår att bestämmelsen även ska omfatta prognoser för kommande leveranser.

Ei konstaterar att information om växthusgasutsläpp och andelen förnybar el för kommande leveranser av el krävs enligt förnybartdirektivet, om sådana prognoser är tillgängliga. Ei anser att sådana data som krävs för prognoserna finns tillgängliga (rapporten Information om klimatprestanda och flexibla resurser, Ei R2025:08). Ei föreslår därför att den aktuella bestämmelsen kompletteras med en ny tredje punkt enligt följande:

3 kap. nätföretag och drift av elnät

48 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för nätföretag att göra information tillgänglig om

1. hur stor del av den el som levereras som är förnybar
2. de växthusgasutsläpp som uppstår vid produktionen av den el som levereras,
3. prognoser för uppgifter enligt punkterna 1 och 2 för kommande leveranser,
4. vilken potential som finns för efterfrågefleksibilitet, och
5. den förnybara el som produceras och matas in i elnätet.

Ovanstående förslag har också lämnats av Ei i samband med redovisningen av regeringsuppdraget att utreda förutsättningarna för nätföretagens tillgängliggörande av viss information enligt det reviderade direktivet om förnybar energi, KN2024/01854.⁵

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser (avsnitt 13)

Ei noterar förslaget till ikraftträdande och instämmer i att det inte är möjligt att genomföra lagändringarna tidigare än den 1 november 2025. Förslagen innebär även att flera nya eller ändrade föreskrifter behöver arbetas fram, vilket kommer att ta tid att genomföra.

Konsekvenser för Energimarknadsinspektionen (avsnitt 14.5)

Ei berörs av samtliga förslag i promemorian som bland annat innebär ett omfattande arbete med att ta fram föreskrifter. För det fall att regeringen delegerar föreskriftsrätten i samtliga möjliga fall så får Ei ett flertal nya bemyndiganden att meddela föreskrifter. Därtill föreslås Ei få ett utökat tillsynsansvar.

En fullständig bedömning av uppgifternas omfattning och hur mycket resurser som kommer att krävas har inte gått att göra under remisstiden. I Ei:s budgetunderlag för perioden 2026–2028 görs en uppskattning av kommande resursåtgång med anledning av ändringarna i elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen.⁶ Denna bedömning gjordes dock innan promemorians förslag var kända. Ei bedömer att de utökade arbetsuppgifterna enligt promemorians förslag inte kommer att täckas av det ökade förvaltningsanslaget om 20 miljoner kronor per år. Ei delar därmed inte promemorians slutsatser i denna del.

⁵ Ärendenr 2024-104035.

⁶ Ei:s budgetunderlag 2026–2028, s.22, Dnr. 2025–100153.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Ulrika Hesslow. Vid den slutliga handläggningen deltog även den ställföreträdande generaldirektören och chefsekonomen Therése Hindman Persson, ställföreträdande avdelningschefen Maria Werleskog, enhetschefen Karima Björk och juristen Sina Granath samt juristen Frida Lindholm, föredragande.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför underskrifter.

Ulrika Hesslow

Frida Lindholm

Remissvaret publiceras på Ei:s webbplats.

2025-04-15

2025-101030-0002